

C 400 M

mon

HOA HÈN

TIỂU THUYẾT

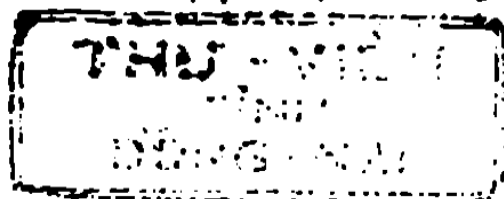

LÝ VĂN SÂM

CỎ MỌN HOA HÈN

Tiểu thuyết

~~M 195.100 : 42651~~

2018/BC/VV 00001284

Nhà xuất bản Văn Nghệ thành phố Hồ chí Minh

1990

LỜI NGƯỜI VIẾT

Dựa theo một câu chuyện tình có thật giữa hai người bạn đồng hương, tôi sắp xếp lại những diễn biến và chi tiết đắt nhất và viết thành tiểu thuyết "Cỏ mọc hoa hèn". Tôi vẫn giữ nguyên bối cảnh cuộc chiến tranh yêu nước chống Pháp thời đó (sau Cách mạng Tháng Tám 1945) và những địa danh quen thuộc, nơi mà hai người bạn của tôi đã sinh ra, lớn lên và cùng xây đắp, gởi gắm cho nhau những kỷ niệm êm đềm pha lẫn những nỗi dằn cay khôn tả. Người mẫu trong cuộc đời thật đã được thay tên khác và trở thành nhân vật tiểu thuyết trong "Cỏ mọc hoa hèn".

Tôi viết "Cỏ mọc hoa hèn" trong thời gian cuối năm 1949, đầu năm 1950. Đó là những tháng ngày gian khổ nhất của tôi trước ngày tôi ra chiến khu. Lúc bấy giờ do yêu cầu của Nhà xuất bản Nam Việt, tôi chia truyện "Cỏ mọc hoa hèn" ra làm ba phần, in thành ba quyển sách nhỏ mang những cái tên khác nhau: "Cỏ mọc hoa hèn" "ánh sáng người mù" và "Nga và Thuần". Nhà xuất bản Phạm Văn Sơn gộp ba tập lại làm một và in thành tiểu thuyết nhan đề "Nga và Thuần".

Tôi muốn giới thiệu lại với bạn đọc quen thân một tác phẩm đề cập tới số phận bi tráng của một đôi bạn tình trong lớp thanh niên những năm đầu kháng chiến chống Pháp. Đoàn hát Thanh Nga ở phần kết của truyện ngẫu nhiên có sự trùng hợp với tên một đoàn hát mang tên Thanh Nga của

TP Hồ Chí Minh hiện nay.

*Những đoạn có dấu chấm kéo dài là do kiểm duyệt.
Xin bạn đọc thông cảm.*

TP. Hồ Chí Minh tháng 9/90

Lý Văn Sâm

PHẦN THỨ NHẤT

I

Trước khi đồ rời bến, bà Ký còn dặn với bà Cả:

- Thôi, bà chị về kéo nằng. Và xin bà chị nhớ cho: đừng nghe ai bàn ra, bàn vào mà đổi ý, không nên. Cả cháu Nga cũng vậy.

Bà cả Hợi gật đầu, tiễn bà Ký một câu cuối cùng:

- Bà chị cứ yên tâm. Thế nào tôi cũng cho cháu nó ra ở với bà chị.

Nga đứng sau lưng mẹ, lặng thinh, dường như không nghe những câu nói chuyện giữa bà Ký và bà Cả, mẹ nằng.

Mắt Nga nhìn về phía bên kia sông; nơi ấy, một số đông hành khách đang tíu tít xúm quanh một chiếc xe hàng màu xám. Áo trắng loạn áo xanh. Quang cảnh dường như một đám cưới. Mười lăm phút nữa, khi chuyến đò cuối cùng đáp bến, chiếc xe hàng màu xám sẽ rời xóm Tân Long đưa những người mua gánh bán bưng và một số hành khách vô sự lên đường ra tỉnh.

Ra tỉnh ! Việc ấy, đối với Nga, từ một năm nay đã trở thành một vấn đề khó khăn. Trước kia khác, bây giờ khác. Nga sẽ không bao giờ lên tỉnh nữa, nếu tình thế loạn ly này chưa chấm dứt. Lên tỉnh, theo thiên ý của Nga là sự đi tìm sự vui riêng, là chạy theo phù hoa và ánh sáng, trong khi các bạn trai, bạn gái trang lứa nàng cố quên hết mọi lạc thú và đang chiến đấu trong những bãi sậy, đồng lầy.

Câu nói của bà Cả hãy còn văng vẳng bên tai Nga:

- ... Thế nào tôi cũng cho cháu nó ra ở với bà chị !...

Câu hứa hẹn của bà Cả với người khách dưới đò đã khiến Nga chau mày. Một cảm giác chua xót đang rỉ rỉ thấm vào lòng nàng và tê tái tràn vào khắp huyết quản. Nàng nghe khắp người nóng bừng như đang lên cơn sốt nặng.

- Ra tỉnh !

Thật là một chuyện không ngờ được. Chuyện ấy đã đến đột ngột trong gia đình nàng, trong cuộc đời góa bụa của bà Cả và trong kiếp sống côi cút của nàng.

Từ lúc nga biết rõ rệt như hai với hai là bốn rằng thế nào mình cũng phải vâng lời mẹ lên tỉnh, thì nàng thấy đời sống của nàng tối tăm như đời sống của một kẻ phạm tội sắp bị lưu đày.

Thật là khôn khổ cho Nga. Nàng vốn là một đứa con gái hiếu thảo. Cái lời mẹ là phạm một trọng tội đối với nàng. Nàng sẽ nhắm mắt vâng lời mẹ, dầu có phải lăn vào dầu sôi, lửa đỏ !

Nàng phải "lên tỉnh" làm cái việc "thăng Quít, con Sen" để trừ món nợ của mẹ mình đã thiếu bà Ký. Nàng đoán trước số phận nàng thế nào rồi cũng đến như thế, mặc dầu bà Ký đã khéo nói với bà Cả: "Bà chị đừng nghĩ ngợi gì xa xôi hết. Con Nga cũng như con tôi. Nó xuống ở với mấy đứa nhỏ cho có bạn. Công việc nhà không có gì. Phụ cơm nước với sắp nhỏ. Tôi lại có thừa thì giờ cho nó học thêm. Ở đây mãi nó "lú" mất..."

Bà cả đã run tay ký tên dưới cùng một mẫu giấy để lấy thêm của bà Ký một món tiền nữa. Nga đã

nhìn chữ ký của mẹ mình lăn quăn trên giấy mà ứa nước mắt. Nàng biết rằng mẹ nàng cũng đang đau khổ lắm. Bà già ấy cầm bút ký tên mà tưởng như cầm dao rạch lên quả tim rạn nứt của mình. Nếu không khéo giữ, nước mắt của bà sẽ rơi đánh độp trên mặt giấy.

Chỉ có bà Ký là hể hả:

- Thôi, bà chị Ký cho nó có chừng vậy chớ có ăn thua gì ! Chị em mình, tình nghĩa lâu dài. Sá gì một món tiền nhỏ mọn ấy. Không lẽ tôi giúp không cho bà chị ! Thôi thì cháu Nga cũng đừng buồn. Lên trên tao mà ở cũng như ở nhà má mấy vậy !...

Bà Ký cười. Tiếng cười của bà như có pha dấm chua, làm cho bà Cả và Nga đau xót tận gan ruột.

Tiếng cười của bà Ký lúc bấy giờ lại nghe lạnh lạnh trên sông như một khúc ca chiến thắng:

- Thôi, bà chị về mà sửa soạn cho con Nga. Sáng mai tôi sẽ trở lại rước cháu.

- Sáng mai !

Bây giờ trời đang giữa ngọ. Nga chỉ còn được sống trên mảnh đất "nhao rún" của mình trong mười tám tiếng đồng hồ nữa thôi. Thật là cả một giấc chiêm bao đầy

những hình ảnh thể thảm khiến cho người tỉnh mộng sẽ ghi nhớ mãi cho đến hết cuộc đời.

- Thôi, đi về, con !

Giọng bà Cả như có pha nước mắt. Nga không dám nhìn thẳng vào mặt mẹ, mà chỉ sẽ liếc nhìn cái bóng của mẹ đang thu lại bằng cái rổ nhỏ dưới bàn chân gầy guộc của bà. Cái bóng hèn mọn ấy là hình ảnh muôn đời về sự "lép vế" của các bà mẹ "nhà quê" Việt Nam nhiều đau khổ. Hai phần ba chuỗi ngày sống của những bà mẹ ấy trộn đầy gió, sương và nước mắt.

Bà Cả bước đi trước. Nga lùi thụt theo sau. Chiếc xe hàng bên kia sông đã chuyển máy và lên đường.

Chỉ trong năm phút sau, sự im lặng muôn đời lại tràn về trên bến dò vắng vẻ. Con dò vắng khách nằm im dưới gốc cây gạo. Bác lái dò nằm ngửa trên sạp ván; chiếc nón lá trắng úp để che nắng hanh; bác đã bắt đầu ngáy trong khi nước vỗ róc rách bên hông dò đang lác lư như một cái nôi trẻ con.

Mặt nước lăn nhẵn như những vết cau mày khê hắt những hột nắng nhảy tung tăng như một bầy bướm vàng bay lượn trên tàu lá "bạc thau" và hàng dứa gai mọc dài theo hai bên bờ.

Tiếng lá tằm vông rụng òng ẹo trong ngô vằng và khua xào dưới bước chân của bà Cả và Nga, xa xa về phía bên kia sông, tiếng chó sủa mơ hồ. Người ta thấy rõ, cũng về phía ấy, nhiều bóng thiếu nữ quảy gào lán xuống những bển vằng. Tiếng ngỗng kêu buồn buồn như tiếng kêu khản giọng của một người sắp chết đuối.

Bà Cả thở dài:

- Trưa mai, giờ này con gái của mẹ đã đi rồi. Một mình má lủi thủi trở về trên bến nước vằng về này.

Nga khe khẽ "dạ" một tiếng đáp lời mẹ.

Bà Cả hít mũi, sụt sịt.

- Thôi thì con thương má, ráng chịu "lời ăn, tiếng nói". Má không còn sống bao lâu nữa ! Mà cảnh nhà ta mỗi ngày một sa sút thêm lên. Chẳng bù với hồi trước...

Nga không cầm được nước mắt, nghĩ tới cảnh đổ nát đã xảy ra trong một năm trời khói lửa.

Chợ quận điêu tàn. Mái đình xiêu vẹo. Nóc trường học thủng lỗ, ngói đổ ngổn ngang.

Những gian nhà ngói cổ đã biến thành đống lũy. Hàng ngàn mái lá biến theo trận bão lửa, trong trận xáp chến

ngày 23, năm Ất Dậu.

Trước kia, bà Cả nhờ mấy thửa đất hương hỏa của nhà chồng để lại, cho người ta thuê trồng mía, hoặc làm ruộng, hăm hút với con gái cho qua ngày tháng.

Sau những cơn bán phá kinh khủng, đồng ruộng thành bãi chiến trường. Không còn ai thiết gì đến sự cày cấy nữa hết. Một mình Nga xoay trở đủ việc mà cảnh nhà một mẹ, một con vẫn không khỏi nghèo hèn túng thiếu. Bà Cả đã ép lòng bán bằng khoán đám mía cho người khác để làm vốn cho Nga đi bán. Nhưng vì không quen nghề nên chẳng bao lâu hết sạch vốn mà vẫn không thu hoạch được một kết quả tốt đẹp.

May nhờ bà Ký giúp đỡ chút ít tiền bạc, nên hai mẹ con Nga có thể sống tạm qua ngày. Nhưng ... nhờ vả người ta đến hết đời, sao phải nợ một ngày một chồng chất thêm. Không riêng gì bà Cả, những gia đình còn ở lại làng đều không tránh khỏi sự sa sút.

Lúc tản cư, bà Ký nhờ bà Cả đùm bọc. Sau bà Ký về Sài Gòn và mở cửa hàng buôn bán ngày một phát đạt. Thỉnh thoảng bà Ký lại vượt mọi nguy hiểm, về thăm bà Cả một lần.

Ban đầu còn coi là giúp đỡ nhau: lần lần thành nợ nhỏ: chẳng bao lâu thành nợ to. Bà Cả phải than thở

với bà Ký về cảnh ngộ của mình nên bà Ký định "xin" Nga về tỉnh để bớt miệng ăn cho bà bạn già. Bà Cả, dẫu thương con, cũng phải ép lòng trao "núm ruột" mình cho bà Ký. Bà biết Nga buồn lắm. Nhưng không làm thế nào được, vì hai mẹ con Nga đang nằm cạnh hồ thắm bán cùng, sơ sẩy một chút sẽ lọt xuống vực.

Nga có cảm tưởng mình là một "Chiêu quân" người ta mang "công rợ Hồ" để mua sự hòa bình hay một nàng Kiều bán mình chuộc cha vậy.

II

Bà Cả và Nga vừa bước vào nhà thì gặp Thuấn ngồi trên bộ ván hai. Gã đàn ông trẻ tuổi lên tiếng trước:

- Chào bác...

Bà Cả gật đầu rồi hỏi mau:

- Thuấn, mấy lại đây từ lúc nào ?

Thuấn khẽ đưa mắt nhìn trộm Nga. Đôi mắt của Nga cũng đang chiếu thẳng vào đôi mắt của Thuấn. Thuấn vui vẻ đáp lời bà Cả:

- Dạ thưa bác, cháu vừa mới tới đây thì bác và cô hai cũng vừa về. ~~M/9-10/~~

~~40651~~

17

2018/ĐC/VV 00001284

- Cháu lại đây có chuyện gì gấp không ?

Chỉ có một mình Nga hiểu Thuấn mà thôi. Thuấn hay qua lại nhà mẹ mình, đều vì mình cả.

Từ một năm nay, có nhiều lúc cùng chung nhau gánh vác một phận sự thiêng liêng, Nga và Thuấn đã thành "đôi bạn" cùng đi chung nhau một đường, thờ chung một lý tưởng.

Đôi bạn trẻ ấy, đã đặt hy vọng vào những ngày mai tươi sáng của mình.

.
.
.

Vậy mà không còn bao nhiêu lâu nữa. Nga sẽ xa Thuấn, ném thân thể vào một cuộc sống miễn cưỡng mà Nga đoán trước rằng rồi đây sẽ lấm ba đào.

Thấy Thuấn, Nga lại càng thêm khổ sở. Nàng muốn gục xuống đôi chân người bạn đồng tâm, đồng chí và trút hết những cảm xúc đang nổi sóng trong lòng nàng.

Nhưng, Nga không can đảm đứng trước mặt Thuấn với bộ mặt héo hắt của mình. Nàng chào Thuấn rồi đi mau ra nhà sau, ngồi xuống chõng khóc rấm rức một mình.

Bỗng Nga nghe Thuấn nói với bà Cả mà Nga độ chừng là Thuấn định nói nhảm vào mình:

- Thưa bác, cháu ghé qua bác đề thưa với bác và... cô Hai một chuyện cần kíp...

Nga kinh ngạc, thòì khóc lắng nghe. Lại tiếng của Thuấn:

- Chị Tiệp vừa mới về...

Nga mừng rỡ, kêu thảm: "Trời ! chị Tiệp đã về !"

Nga lại nghe tiếp bà Cả hỏi Thuấn:

- Cô Tiệp về hỏi nào ? Sao nó không ghé thăm con Nga ?

Tiếng Thuấn:

- Dạ, chị ấy ghé qua đây một chút rồi còn phải bận đi nhiều chỗ khác. Tối nay chị ấy mới trở lại... Thưa bác, chị ấy bảo cho cháu biết rằng chị cháu hiện giờ đang buôn bán ở Hậu Giang; chị cháu ngỏ ý muốn kêu cháu "về dưới làm việc" cho chị em gần nhau. Cháu đã nhận lời chị Tiệp.

Nga giậm chân:

- Đã nhận lời chị Tiệp rồi ?

Rồi Nga lại tấm tức, nghẹn ngào một mình:

- Sao không hỏi ý kiến mình mà lại nhận lời bừa như vậy không biết !

Chợt nghĩ tới cảnh ngộ mình, nàng lại chan hòa nước mắt. Nàng ám ức một mình:

- Thuận ơi ! "Ngu Lang" lại phải sắp xa "Chúc Nữ" rồi ! Anh nhận lời "xa em" trong lúc em cũng sắp đổ hết lệ lòng, kể cho em nghe nỗi niềm tâm sự của mình... Trời đã bắt như thế, chúng ta đành phải xa nhau vậy. Rồi đây sóng Tương Giang sẽ lên tiếng hận suốt những ngày, tháng dài khó lửa ! Nghĩ buồn chưa !

Bỗng Nga nghe Thuận từ già:

- Thôi, cháu chào bác...

Tiếng bà Cả hỏi mau:

- Chùng nào mấy đi ?

- Nội đêm nay.

Nga lại giậm chân...

Tiếng bà Cả:

- Mai con Nga nó cũng đi rồi !

Tiếng Thuấn hỏi gấp:

- Cô Nga đi đâu, thưa bác ?
- Nó phải theo bà Ký ra tỉnh...

Nga ngồi đợi nghe ý kiến của Thuấn về sự ra đi của mình, nhưng Thuấn làm thinh. Ý chừng Thuấn chưa hết ngạc nhiên. Chỉ nghe tiếng bà Cả nói tiếp, giọng thấp hơn:

- ... Nhà nghèo !

Rồi im lặng. Nga tưởng chừng như bóng nắng vàng vọt bên ngoài sẽ tái lại. Gió reo buồn. Ngoại cảnh cũng ảnh hưởng tới buồn ly biệt của lòng Nga. lòng Thuấn.

Tiếng nói của Thuấn nghe nhẹ hơn lúc đầu:

- Vậy mà không nghe cô Nga "nói gì" với tôi hết. Không ngờ cô Nga và tôi lại phải xa làng này cùng một lúc. Ngày mai... ngày kia mưa, gió sẽ về, lạnh bao nhiêu !

Nga không cảm được lòng mình nữa. Nàng mang bộ mặt đầy nước mắt, từ nhà dưới chạy lên, tức tưởi nói với Thuấn:

- Thuấn ơi ! Em chưa kịp nói với anh mà ! Còn

một đêm nay nữa. Lạy Trời xin cho chúng tôi một đêm trăng, để nhớ những ngày đã qua !...

Rồi quay về phía bà Cả, Nga thưa:

- Xin má cho phép con được gặp gỡ anh Thuận một lần cuối cùng, trong đêm nay... Xin má rộng lòng hiểu giùm cảnh ngộ đau đớn của chúng con.

Bà Cả úp mặt vào vạt áo, nghẹn ngào:

- Chớ tao có "hẹp lượng" với bấy bao giờ.

Thuần nghe như có cả một sự đổ vỡ to lớn trong tâm hồn nên thiếu của mình...

Ngoài xa, sông dài đang nhận mặt dưới gió hanh và nắng lửa.

III

- Chị Tiệp !

- Em Nga !

Tiệp bá vai Nga mừng rỡ:

- Em bây giờ khỏe mạnh quá !... Mà lại đẹp hơn năm trước nhiều !

Nga cảm động thắm cảm ơn Tiệp. Nàng hỏi Tiệp:

- Chị đi đâu mãi bây giờ mới về ?

Tiệp cười sung sướng:

- Ở đâu có gió, sương và mảnh trăng vàng đẹp dẽ

như đêm nay là có bước chân của chị.

Nga ngửa mặt lên khoảng trời xanh bao la. Mảnh trăng mười bảy như một ngọn đèn sáng tỏ, thấp giữa một lâu đài mây trắng.

Nga sung sướng:

- Được thấy lại mặt chị, em mừng quá ! Chị là cứu tinh của bọn trẻ em nhà quê, là ngôi sao sáng đã soi vào cõi đời tăm tối của xã hội bản cùng, dốt nát. Chị đi tới đâu mang sự sáng sủa tới đó, mang sự lành mạnh và tiếng cười tới đó.

Tiếp mỉm cười, im lặng.

Người con gái trọng tuổi ấy, không ai rõ được lai lịch. Năm ngoái, Tiếp ghé qua làng Tân Long và làm quen với đám con gái nhỏ trong làng. Ban đầu Tiếp phụ gánh nước, giã gạo cùng mấy chị, em yếu đuối. Việc nào Tiếp cũng thạo. Không ngờ người con gái mảnh như cây liễu, yếu như cây mai ấy mà khỏe đáo đẽ.

- "Chị ấy" già "chày ba" không kém gì chị Thúc !
- "Chị ấy" hò hay quá !
- "Chị ấy" vừa cho em một cây bút và một tập vở !

- "Chị ấy" vừa biếu má em hai viên ký ninh vàng.
- "Chị ấy" hình như học giỏi lắm. Em thấy "Chị ấy" đọc cả nhật trình Tây nữa kia.
- "Chị ấy" chèo, không thua gì em.
- "Chị ấy" vừa dạy em học vấn "Quốc Ngữ". Nay, em đọc thử cho chị nghe: "l-tờ có móc cả hai, l ngắn có chấm, tờ dài có ngang".
- Sao "Chị ấy" không dạy em học với ? Em cũng muốn học lắm !

Đó là dư luận của các cô gái làng về con người kỳ lạ tên là Tiệp ấy.

Không bao lâu, "Chị Tiệp" đã thành "Chị cả" của mọi người. Có bóng chị ở đâu, thì sự vui vẻ lan tràn tới đó. Ai cũng muốn biết rõ về chị, nhưng không mấy khi "chị ấy" chịu nói:

- Tôi bắt gặp trong cái "cặp chiếu" của chị ấy, một bộ bà ba vải đen cũ, còn bao nhiêu là giầy má, sách vở.
- Chị ấy có cái khăn lông để đắp lạnh đã tặng cho chị Các về nhà chồng hôm tháng trước.
- Chị ấy có cái gì ai xin cũng cho hết. Ai mượn

việc gì dầu khó khăn đến đâu cũng không từ chối.

- Con người sao mà dễ dãi quá !

Chẳng bao lâu, các cô gái trong làng đều biết Tiệp là một người con gái đã đi theo tiếng gọi của núi sông trước hời khời lửa. Nàng đã bị bắt, bị dày và được phóng xá cách đây một năm.

- Chị em chúng ta không ai bì kịp với chị ấy đâu.

Không theo kịp "chị ấy" bọn con gái làng cũng có bắt chước một hai đức tính tốt của Tiệp: "Yêu đồng bào như ruột, ruột; trọng việc nước như việc nhà; không bao giờ phụ nơi nhao rún; gặp đất thì cày cấy; gặp ai dốt nát thì dạy bảo; không bỏ kẻ lỡ đường; không làm ngơ với những người già cả, đau ốm; không để cho lòng hôn ám vì danh lợi; bao giờ cũng để cho lòng mình trong như gương, tròn như trăng mười sáu".

Đêm nay, mảnh trăng tròn lại treo trên chót vót đỉnh đồi. Chị Tiệp sau một năm xa làng Tân Long lại mang khăn gói trở lại. Vẫn nụ cười hiền hậu năm xưa. Vẫn hai bàn tay rám nắng, rất sẵn sàng giúp người thien hạ.

Bây giờ chị Tiệp lại đứng trước mắt Nga dưới mảnh trăng tròn như gương, để chứng kiến cảnh chia ly của

cặp "Nga, Thuán" cũng như năm xưa chị đã đứng dưới vầng trăng nầy mà nghe đôi lúa thiếu niên thốt một lời thề sống chết chết sống vì nhau và vì quê hương, tổ quốc.

- Sao mãi tới bây giờ mà không thấy anh Thuán ra ?

- Thuán không sai hẹn bao giờ !

- Không biết anh ấy bận việc gì...

Tiếp và Nga nắm tay nhau đứng trước sân đình. Trên đầu hai người, tiếng gió đùa lá xào xạc. Thỉnh thoảng một tấm lá rụng, là đà đáp xuống mặt cỏ ẩm sương. Ngoài bên vắng vẻ, lá mía khua xào xạc như có tiếng chân người bước.

- Anh Thuán ?

- Không, chỉ có tiếng gió chao mình trong lá mía.

Hai người lại im lặng, chờ.

Tiếng gió nỉ non, xa vời trong khắp nẻo đi và dưới những bờ cỏ rôi. Mảnh trăng vẫn còn chong một ánh đèn sáng sủa, soi tỏ một vùng quê im lìm. Cây, cỏ đang đứng canh giấc ngủ cho mọi nhà. Không có lửa chài trên sông. Xa tít tắp ở chân rừng, có nhiều bóng

lửa thấp thoáng đổi chỗ. Hình như trong lúc mọi người ngủ thì có những kẻ đã thức để giữ hình sông, bóng núi cho được nguyên vẹn đến muôn đời. Giờ này, ở dưới góc trời quê này, mọi người cùng chung một hơi thở, nghe chung một nhịp sống. Trái bao cơn biến cố, nhà có cháy, người có mất, nhưng tấm lòng của thôn dân mộc mạc vẫn chưa chịu rời cố quán. Núi kia vẫn đứng im lìm như thử thách. Sông dài vẫn chảy giữa hai bờ đất cổ hữu, và dâng đất phù sa đỏ nuôi ngọn lúa xanh. Người và đất ở nơi này như có một sợi dây thiêng liêng buộc chặt.

Vài tiếng súng nổ rời rạc.

Tiếp nói:

- Đêm nay hình như có động !

Nga lo lắng:

- Thuấn không đến đêm nay thì biết bao giờ mới có phen tái ngộ ?

Tiếp mân mê một tấm lá dầu trong tay, an ủi:

- Lo gì ! Hôm nay không được gặp nhau thì hôm khác. Chỉ sợ mình không giữ được tấm lòng thành trọn vẹn với thời gian. Còn sông, còn núi lưu lại... trăm ngàn năm sau, trên mảnh sân đình đất trắng này, lá

dầu vẫn rụng và.... đèn trắng vẫn thấp trên mái tóc xanh, đã ra đi và trở về vì một lời thề chôn sông, khác núi...

Nga cúi đầu nhìn bóng Tiệp in trên sân lạnh. Bỗng nàng nghe Tiệp hỏi:

- Nga, em có can đảm không ?

- Em là em của chị.

- Phải rồi, em là em của chị, hấn phải nhiều can đảm lắm lắm. Chị nói mau cho em biết rằng đêm nay, Thuấn không lại đâu.

- Chị !

- Thuấn nhờ chị tới đây từ biệt em thay Thuấn. Trước, chị sợ em buồn nên không nói vội...

- Thuấn bận gì ?

- Thuấn đã theo đoàn quân Sông Bé, đi công cán suốt đêm nay. Nó đi từ chập tối. Có lẽ chúng ta sắp được nghe tiếng súng của Thuấn và bạn đồng đội.

Nga rên rỉ:

- Thuấn ác với em quá !

Tiếp thản nhiên cười.

- Không, Thuấn không ác với Nga đâu ! Thuấn sẽ mang hình ảnh Nga trong suốt cuộc đời chiến sĩ. Nga cứ yên lòng ra đi. Ánh sáng thì thành sáng lắm. Nhưng những tấm lòng như Nga, chỉ tin rằng không đến nỗi nào. Đêm nay, có nhiều kẻ đang say ánh đèn, vui hồn trong những thú vui hoan lạc. Họ không phải là hoàn toàn hư hỏng hết đâu. Họ là những con bịnh đang chờ một danh sư mang tới cho họ được một hoàn thuốc hồi sanh. Họ cười nhiều, nhưng chưa chắc là họ hoàn toàn vui vẻ.

.
.
.

Hồn họ đang chung đau, chung khổ với chúng ta. Sau cơn bão táp, nhành xơ lá trút, nhưng những "gốc cây cổ thụ kiên gan" trồng trong mảnh đất kia, vẫn đợi bầu không khí cũ và sẵn sàng cất lên một nhịp ca hát với đám thảo dã đang múa hát tự do trong những vùng sơn lâm cao cả...

Im lặng.

Nga nghe những giọt sương reo tí tách trong canh khuya. Một cách chim ăn đêm đập cánh ra đi, còn lưu lại một tiếng náo nùng giữa bầu trời sương gieo lạnh.

Tiếp lại nói:

- Ngày mai, Nga đã xa Tiếp, xa bến nước Tân Long...
Chị ước ao được thấy Nga trở lại bến nước này trong
"một cô Nga" của Tiếp, của Thuán. Nga đau khổ, chị
biết vậy. Nhưng, sá gì một giây phút hẹn hò mà phải
để lỡ tình sông, nghĩa núi. Xưa kia, chị đã biết bao
nhiều lần đau khổ như em !...

Tiếp ngừng kể, chùi vệt mắt mình và cười khan bảo
Nga:

- Sương nặng hột quá làm ướt mắt chị đây này, em
có thấy không ?

Nga in trí là Tiếp đã khóc nhưng cố dấu nàng. Con
người "sắt đá" kia hẳn phải nhiều tâm sự bí mật lắm.

Nga hỏi Tiếp:

- Anh Thuán không ra đây ! Nhưng ít ra anh ấy
cũng gửi một "cái gì" lại cho em nhớ.

- À, có. Đây !...

Tiếp trao cho Nga một quyển vở cũ. Nga nhận ra
đó là quyển vở , tập đồ mà khi xưa, trong những buổi
học vỡ lòng, Thuán đã nắm tay Nga cầm vững ngọn
bút. Bây giờ bàn tay ấy đã rời bàn tay Nga để cầm